https://doi.org/10.22364/lviz.125.11
pp. 211–219

LATVIJAS VĒSTURES
INSTITŪTA ŽURNĀLS

1 (125) 2026

Helēna Emerberga
0009-0003-1330-9541

Hilda Martindale. *Women Servants of the State 1870–1938. A History of Women in the Civil Service*. First edition 1938. London and New York: Routledge, 2025 (Routledge Library Editions: Women in Society)
218 pp., ISBN 978-1-032-86320-7

As a result of administrative reforms in the 19th century, the British state increasingly required an educated workforce, particularly for lower- and middle-level positions. This created the conditions for women's entry into public administration. Women's entry into the British civil service in the late 19th and early 20th centuries reflected broader changes in their professional and social status. Their gradual inclusion challenged the prevailing views of women's limited intellectual abilities and unsuitability for administrative work. Hilda Martindale, an academically educated former civil servant, was the first to study women's employment in the British civil service. She argued that women's low representation was not due to a lack of competence, but rather to institutional and regulatory barriers.

Administratīvo reformu rezultātā 19. gadsimtā Lielbritānijas valsts pārvaldē (*civil service*) pieauga pieprasījums pēc izglītota darbaspēka, īpaši zemākā un vidējā līmeņa amatos. Tas radīja priekšnoteikumus sieviešu iesaistei valsts pārvaldē, tādējādi atspoguļojot plašākas pārmaiņas sieviešu profesionālajā un sabiedriskajā statusā 19. gadsimta otrajā un 20. gadsimta pirmajā pusē. Sieviešu nodarbinātības pieaugums valsts pārvaldē liecina par pakāpenisku publiskās sfēras pieejamības paplašināšanos un integrāciju profesijās, kurās līdz tam dominēja vīrieši. Tomēr sieviešu profesionālās iespējas joprojām saglabājās ierobežotas, ko noteica gan zemāks atalgojums salīdzinājumā ar vīriešiem, gan noturīgi dzimumu stereotipi, kas sievietes primāri saistīja ar ģimenes dzīvi un apšaubīja viņu piemērotību atbildīgiem administratīviem amatiem.

Akadēmiskās literatūras izdevniecība *Routledge* 2026. gada februārī publicēja 20 sējumu grāmatu sēriju[1] "*Routledge Library Editions: Women in Society*", kurā apkopoti pētījumi par daudzveidīgiem, ar sieviešu vēsturi un sociālo stāvokli saistītiem jautājumiem, tostarp nodarbinātību, tiesībām, politisko līdzdalību, veselību un sieviešu kustībām. Sērijā ietvertie darbi nav jauni pētījumi, bet gan atkārtoti izdevumi, kuri publicēti laika posmā no 1929. līdz 1991. gadam. Tādējādi izdevniecības pārstāvji šos darbus atzinuši par nozīmīgiem, kas ļauj no jauna aktualizēt un paplašināt izpratni par sieviešu vēsturi, tajā skaitā attieksmi pret sievietēm un to, kā viņu stāvoklis sabiedrībā laika gaitā ir mainījies un attīstījies.[2] Sērijā iekļauts arī Hildas Martindeilas (1875–1952) darbs par sievietēm Lielbritānijas valsts dienestā laika posmā no 1870. līdz 1938. gadam. Grāmata pirmoreiz publicēta 1938. gadā, atkārtotais izdevums iznācis 2025. gadā, saglabājot oriģinālā izdevuma saturu un izkārtojumu. Savukārt 2026. gada februārī tā iekļauta iepriekšminētajā grāmatu sērijā.

Sieviešu vēstures pētniecība kopš 20. gadsimta otrās puses ieguvusi nozīmīgu vietu Eiropas historiogrāfijā, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu lomai politiskajās, ekonomiskajās un administratīvajās struktūrās. Šajā kontekstā Martindeilas grāmata uzskatāma par pirmo sistemātisko pētījumu par sieviešu iesaisti Lielbritānijas civildienestā. Vienlaikus grāmata iezīmē turpmākos virzienus sieviešu un publiskās pārvaldes pētījumos, kas veikti no 20. gadsimta otrās puses gan Lielbritānijā,[3] gan citās valstīs,[4] tādējādi sniedzot

1 Šī nav pirmā izdevniecības *Routledge* grāmatu sērija par sieviešu jautājumu. 2014. gadā atkārtoti izdodot nozīmīgus darbus, kas sākotnēji publicēti laikposmā no 1928. līdz 1992. gadam, sērija *Routledge Library Editions: Women's History* piedāvāja zinātnisku darbu izlasi par sieviešu lomām, dzimumu cīņām, feminismu un citiem jautājumiem dažādos vēstures posmos. Routledge Library Editions: Women's History. Pieejams: https://www.routledge.com/Routledge-Library-Editions-Womens-History/book-series/RLEWH?publishedFilter=alltitles&pd=published,forthcoming&pg=1&pp=48&so=pub&view=list (skatīts 06.05.2026.).

2 Routledge Library Editions: Women in Society. Pieejams: https://www.routledge.com/Routledge-Library-Editions-Women-in-Society-20-Volume-Set/Various/p/book/9781032872162 (skatīts 06.05.2026.).

3 Gregory Anderson (1988). *The White-Blouse Revolution: Female Office Workers Since 1870*. Manchester and New York: Manchester University Press; Helen Glew (2016). *Gender, Rhetoric and Regulation Women's Work in the Civil Service and the London County Council, 1900–55*. Manchester and New York: Manchester University Press; Melissa Terras, Elizabeth Crawford, eds. (2022). *Millicent Garrett Fawcett Selected Writings*. London: UCL Press.

4 Karl-Peter Sommermann, Adam Krzywoń, Cristina Fraenkel-Haeberle, eds. (2025). *The Civil Service in Europe. A Research Companion*. London and New York: Routledge; Marta Verginella, Urška Strle, eds. (2025). *Women and Work in the North-Eastern Adriatic: Postwar Transitions*. New York: Central European University Press.

izpratni par plašākiem 19. un 20. gadsimta Eiropas politiskajiem, sociālajiem un ekonomiskajiem procesiem. Iepriekšminētie faktori ir nozīmīgi arī Latvijas kontekstā.

Latvijā starpkaru periodā pētniecības līmenī sieviešu jautājumam nepievērsa uzmanību. Piemēram, grāmatā "Latvijas darbinieku galerija, 1918–1928"[5] nodaļā par valsts darbiniekiem nav iekļauta neviena sieviete. Savukārt biogrāfiskās vārdnīcas "Es viņu pazīstu"[6] otrajā, papildinātajā 1939. gada izdevumā, kurā galvenokārt ietvertas starpkaru periodā pazīstamās personas vai personas ar nozīmīgu ieguldījumu dažādās darbības jomās, minētas tikai sešas sievietes, kuras ieņēma vidējā līmeņa ierēdņu amatus.

Mūsdienu Latvijas historiogrāfijā sieviešu jautājumam veltīti vairāki pētījumi, tomēr līdz šim sieviešu loma un profesionālā darbība Latvijas civildienestā nav bijis izpētes objekts. Jaunākajās publikācijās sievietes pētītas politikas, izglītības un kultūras[7] perspektīvā, tādēļ šie darbi nav tieši orientēti uz sieviešu nodarbinātību valsts pārvaldē. Vēsturniece Zane Rozīte pētījumā par studentēm konstatējusi, ka daļa no viņām līdztekus studijām strādāja valsts dienestā, ieņemot dažādus amatus kā sekretāre, mašīnrakstītāja, stenogrāfiste u. c.[8] Savukārt Aigas Bērziņas-Kites un Inetas Lipšas pētījumā par Latvijas Sieviešu organizācijas padomi atrodamas norādes par sievietēm, kuras, ieņemot dažāda līmeņa amatus, strādāja ministriju struktūrvienībās.[9] Vienlaikus jānorāda, ka Latvijas civildienesta vēstures pētniecība laika periodā no 1918. līdz 1940. gadam atrodas sākuma stadijā, tādēļ trūkst izpratnes par starpkaru perioda valsts pārvaldes sistēmu un tās personālsastāvu neatkarīgi no dzimuma.[10] Ņemot vērā Latvijas civildienesta

5 Pauls Kroders, red. (1929). *Latvijas darbinieku galerija, 1918–1928*. Rīga: Grāmatu Draugs.

6 Žanis Unāms (1939). *Es viņu pazīstu. Latviešu biogrāfiskā vārdnīca*. Grand Haven: Raven printing, 1975.

7 Eva Eglāja-Kristsone, sast. (2025). *Perspektīvas. Sievietes Latvijas kultūrā un sabiedrībā, 1870–1940*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

8 Zane Rozīte (2025). *Sievietes Latvijas inteliģencē: studenšu sociālais portrets, 1919–1940*. Rīga: LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts, 140.–141., 143.–144., 147., 150., 160. lpp.

9 Aiga Bērziņa-Kite, Ineta Lipša (2025). *Latvijas Sieviešu organizāciju padomes darbība, 1925–1940: protokoli, biedrības, biogrāfijas*. Rīga: Latvijas Nacionālais arhīvs.

10 Helēna Emerberga (2025). Valsts un pašvaldību darbinieku centrālās savienības darbība valsts darbinieku interešu aizstāvībā (1926–1934). *Jauno vēsturnieku zinātniskie lasījumi X / The Scholarly Readings of Young Historians X*. Sast. Ginta Ieva Bikše un Alberts Rokpelnis. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 125.–135. lpp.; Helēna Emerberga (2024). Latvijas Republikas valsts darbinieku atalgojumu risināšanas jautājums Valsts un pašvaldību darbinieku centrālajā savienībā 1918–1934. *Latvijas Universitātes Žurnāls. Vēsture*, 18, 52.–64. lpp.;

vēstures nepietiekamo izpētes pakāpi, Martindeilas darbs uzskatāms par vērtīgu pamatu turpmākiem pētījumiem par valsts pārvaldi. Nozīmīga ir autores pievēršanās sieviešu nodarbinātības, profesionālās izaugsmes un institucionālā statusa jautājumiem, kas ļauj identificēt pētnieciskās pieejas sieviešu lomas izpētei valsts pārvaldē. Turklāt darbs sniedz iespēju Latvijas situāciju analizēt plašākā Eiropas civildienesta attīstības procesu kontekstā.

Grāmatas autore nav vēsturniece, tomēr viņa bija akadēmiski izglītota un strādāja britu civildienestā, tādēļ bija spējīga veikt šādu pētījumu. Hilda Martindeila bija tirgotāja Viljama Martindeila un sufražistes un izglītības aizstāves Luīzes Martindeilas meita. Augstāko izglītību higiēnas, sanitārās un mājsaimniecības zinātnēs ieguvusi Karaliskās Holovejas koledžā (*Royal Holloway College*) un Bedfordas koledžā (*Bedford College*) – divās no pirmajām universitātēm Lielbritānijā, kas nodrošināja sievietēm piekļuvi augstākajai izglītībai. Valsts dienesta gaitas viņa uzsāka 1900. gadā, ieņemot rūpnīcu inspektores amatu, ko pārraudzīja Adelaida Andersone (*Dame Adelaide Anderson*, 1863–1936), Iekšlietu ministrijas Fabrikas departamenta Sieviešu nodaļas vadītāja. Turpmāk viņas karjerā konstatējama augšupeja: 1908. gadā vecākā inspektore, 1921. gadā virsinspektore un 1925. gadā galvenā inspektora vietniece, savukārt no 1933. līdz 1937. gadam Finanšu ministrijas Sieviešu iestāžu direktore, kas bija augstākais sievietes–ierēdnes amats.[11]

Grāmatā izvirzītais mērķis formulēts salīdzinoši tēlaini un plaši – "īsa vēsture par darbu, ko sievietes ir paveikušas valsts labā pēdējo septiņdesmit gadu laikā, varētu būt interesanta – vēsture, kas, cik man zināms, vēl nav uzrakstīta" (11. lpp.). Tādēļ autore hronoloģiskā secībā un ar plašu faktoloģisko

Helēna Emerberga (2024). *Latvijas Republikas ierēdņu institūts: Valsts un pašvaldību darbinieku centrālā savienība (1926–1934)*. Maģistra darbs. Rīga: Latvijas Universitāte; Jānis Taurēns (2017). Ierēdniecība. *15. maija Latvija*. Red. Inesis Feldmanis. Rīga: Latvijas Mediji, 126.–132. lpp.; Edvīns Danovskis (2014). Establishment of the Civil Service in Latvia after the Proclamation of the State (1918–1920) / Civildienesta izveidošanās Latvijā pēc valsts proklamēšanas (1918–1920). *Latvijas Universitātes Žurnāls. Juridiskā zinātne*, 7, 84.–98. lpp.; Edvīns Danovskis (2013). Valsts dienesta jēdziens. *Tiesību interpretācija un tiesību jaunrade – kā rast pareizo līdzsvaru: Latvijas Universitātes 71. zinātniskās konferences rakstu krājums*. Sast. Jānis Rozenfelds, Ilma Čepāne, Sanita Osipova et al. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 283.–287. lpp.; Valters Ščerbinskis (2013). Pirmie soļi. Latvijas valsts un tās pārvaldes izveidošana. *Latvijas Republikas Pagaidu valdības sēžu protokolos, notikumos, atmiņās, 1918–1920: veltījums Latvijas Republikas pasludināšanas 95. gadadienai*. Sast. Barba Ekmane, Linda Krūmiņa, Līga Peinberga et al. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 16.–67. lpp.

11 Martindale, Hilda (1875–1952). Pieejams: https://www.encyclopedia.com/women/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/martindale-hilda-1875-1952 (skatīts 14.05.2026.).

materiālu sniedz apskatu par sieviešu nonākšanu valsts pārvaldes struktūrās, atspoguļojot nozīmīgu pārmaiņu laiku gan sieviešu, gan sabiedrības, gan nodarbinātības ziņā. Vienlaikus jānorāda, ka Martindeilas profesionālā darbība un viņas pieredze ir nozīmīga šo pārmaiņu izpratnē.

Darbs strukturēts deviņās nodaļās. Pirmā nodaļa aptver posmu no 1870. gada līdz Pirmajam pasaules karam, kad sievietes pirmo reizi uz administratīvo lēmumu pamata tika nodarbinātas Galvenajā pasta pārvaldē, vēlāk Izglītības padomē, Tirdzniecības padomē, Iekšlietu ministrijā, Valsts veselības apdrošināšanas komisijā un citās iestādēs. Otrā nodaļa atspoguļo Pirmā pasaules kara periodu. Tajā aplūkotas pārmaiņas sieviešu nodarbinātībā, kas veidojās kā likumsakarīga atbilde uz kara izraisītajām sociālajām un ekonomiskajām izmaiņām. Trešā nodaļa veltīta pēckara perioda (1918–1921) reorganizācijām valsts pārvaldē. Pēckara sabiedrībā no kara frontēm atgriezās vīrieši, kuriem bija nepieciešams nodrošināt darbu, saglabājot iepriekšējo amata vietu vai piešķirot citu. Tomēr sievietes nevēlējās zaudēt iespēju strādāt algotu darbu un attīstīt profesionālo karjeru, tādēļ bija jāmeklē risinājums. Ceturtajā un piektajā nodaļā konkrētāk tiek aplūkota sieviešu nodarbinātība valsts iestāžu struktūrvienībās. Sestajā nodaļā aprakstīts laulību ierobežojumu tiesiskais regulējums civildienestā, iekļaujot divus būtiskus normatīvos aktus – Dzimuma diskvalifikācijas (atcelšanas) likumu (*Sex Disqualification Bill*, 1919) un Noteikumus par laulības ierobežojumiem civildienestā (*Civil Service Marriage Bar Regulations*, 1921). Septītā nodaļa atvēlēta atalgojuma jautājumam, norādot uz faktu, ka sieviešu darbaspēks bija lētāks un tādējādi valstij izdevīgāks. Astotajā nodaļā tiek izceltas trīs sievietes–ierēdnes. Noslēdzošajā nodaļā uzmanība pievērsta sieviešu nodarbinātības nākotnes perspektīvām diplomātiskajā dienestā. Nodaļas saturs nav sastādīts hipotētiski, bet gan izvērtēts, balstoties uz izskatītajiem risinājumiem dažādās speciāli izveidotajās komisijās, kas analizēja sieviešu faktoru valsts pārvaldē. Vienlaikus autore norāda arī grāmatas ierobežojumus. Proti, vienā darbā nav iespējams iekļaut pilnvērtīgu informāciju par visām sievietēm, tādēļ sniegta pamata informācija, minot galvenos likumus, attieksmi no varas iestāžu puses, statistiku un, pēc autores domām, šī procesa attīstībā nozīmīgākās personas, tostarp trīs sievietes–ierēdnes.

Autore izmantojusi nepublicētus (ziņojumi) un publicētus (prese) avotus. Nepublicēto avotu grupu veido valsts iestāžu struktūrvienību ziņojumi, tādējādi apzināti vērtīgi dokumenti, kas atspoguļo sieviešu nodarbinātības jautājumu civildienestā, piemēram, "Ziņojums par telegrāfa sistēmas reorganizāciju Apvienotajā Karalistē" (1871), "Rūpnīcu inspekcijas departamenta komitejas ziņojums" (1930), "Ģenerālpastmeistara ziņojumi" (1873, 1874), "Pasta telegrāfa ziņojums" (1872), kā arī tēmas kontekstā būtiskākie Karaliskās komisijas ziņojumi par civildienestu,

kurus sagatavojusi Pleifēra izmeklēšanas komisija (*Playfair*, 1874–1875), Ridlija izmeklēšanas komisija (*Ridley*, 1886–1890), Makdonela izmeklēšanas komisija (*MacDonnell*, 1912–1915) un Tomlina izmeklēšanas komisija (*Tomlin*, 1929–1931). Norādīto komisiju darbības mērķis bija izpētes procesā iesniegt risinājumus, lai uzlabotu valsts iestāžu struktūru un to efektivitāti, darbinieku atalgojumu sistēmu un personālsastāvu.

Iepriekšminētos avotus autore ieguvusi no Lielbritānijas valdības izdevniecības un kancelejas preču biroja. Martindeilai kā augsta amata ierēdnei bija piekļuve šādiem dokumentiem, kuru iegūšana citos apstākļos varēja būt ievērojami sarežģītāka un laikietilpīgāka. Tāpat viņa saņēma atļauju publicēt fragmentus no dažādiem preses izdevumiem. Lai gan darbā izmantots plašs materiālu klāsts, autore nav pievērsusies sistemātiskai avotu kritikai, tā vietā uzmanība vērsta uz tajos ietvertās informācijas izklāstu un faktu apkopošanu. Tomēr šī pieeja nav uzskatāma par būtisku darba trūkumu, jo tā vērtējama konkrētā laika ietvaros, ņemot vērā izdošanas gadu (1938) un autores profesionālo pieredzi. Darbā izmantota daudzveidīga 20. gadsimta pirmo trīs desmitgadu literatūra par Lielbritānijas valsts pārvaldi, sociālo politiku, izglītību un sieviešu nodarbinātību dažādās nozarēs. Izmantoti arī Vaitholas sērijas (*The Whitehall Series*) izdevumi par atsevišķu valsts institūciju darbību, ko sarakstījuši attiecīgās iestādes ierēdņi. Tajā pašā laikā autore norādījusi, ka konsultējusies ar kolēģiem.

Martindeila bija pirmā, kura akadēmiskā formā mēģināja runāt par sieviešu nodarbinātības ierobežojumiem Lielbritānijas civildienestā. Autore ir veikusi laikietilpīgu un sarežģītu darbu, identificējot pirmās sievietes, kuras tika nodarbinātas Lielbritānijas civildienestā. Grāmatā parādīta gan procesa attīstības gaita, gan sarežģījumi un sabiedrības kritiskais skatījums. Vienlaikus ir raksturotas galvenās sieviešu nodarbinātības sfēras un amati – pasta ierēdnes, veselības inspektores, bērnu un nespējnieku aprūpes jomas darbinieces un inspektores, kā arī aplūkota sieviešu iesaiste izglītības un veselības administrēšanā, tostarp Valsts veselības apdrošināšanas komisijā. Norādīts, ka sievietes tika ieceltas arī dažādu līmeņu amatos sociālo procesu pārraudzībā, piemēram, darba apstākļu kontrolē, īpašu uzmanību pievēršot sieviešu nodarbinātības jautājumiem. Šajā gadījumā jāmin 1891. gadā izveidotā Karaliskā darba komisija, kuras mērķis bija izmeklēt sieviešu nodarbinātības jautājumus rūpniecības nozarē. Komisijas priekšsēdētājs A. J. Mundella (*A. J. Mundella*, 1852–1897) par palīdzēm iecēla četras sievietes. Komisijas ziņojums bija izstrādāts labā kvalitātē, tādēļ Džefrijs Dreidžs (*Geoffrey Drage*, 1860–1955), viens no diviem Karaliskās darba komisijas sekretāriem, atzinīgi novērtēja sieviešu darbu un veicināja praksi, lai par komisijas sekretārēm ieceltu universitātes absolventes.

Vērtīgs ir autores skaidrojums par iemesliem, kādēļ civildienestā arvien vairāk tika iesaistītas sievietes – tiek minētas 19. gadsimta beigu pārmaiņas darba

vidē, Pirmā pasaules kara ietekme, kā arī pēckara periods. Autore atspoguļo oficiālo iestāžu nostāju, ziņojumu saturu un pieņemtos lēmumus, vienlaikus parādot, ka institucionālā līmenī pirms pārmaiņām notika situācijas izvērtēšana, izveidojot izmeklēšanas komisiju. Līdztekus atklāti arī laikmeta dažādie priekšstati par sievietes stāvokli sabiedrībā un darba tirgū, tostarp atsevišķu sabiedrības daļu uzskati par sieviešu intelektuālajām spējām un piemērotību sarežģītākiem amata pienākumiem. Noderīgs ir pievienotais hronoloģiskais pārskats par sieviešu iesaistes attīstību valsts pārvaldes institūcijās.

Autores uzmanības centrā primāri bija sieviešu nodarbinātības iespējas, nevis pašas civildienesta sistēmas vēsturiskā attīstība. Tādēļ darbā salīdzinoši maz uzmanības pievērsts Lielbritānijas civildienesta institucionālajai izveidei, pārvaldes struktūrai un normatīvajam regulējumam. Lai gan atsevišķās nodaļās, īpaši piektajā, tiek skarti jautājumi par valsts pārvaldes pārmaiņām pēc Pirmā pasaules kara, plašāks civildienesta attīstības konteksts lasītājam nav sniegts. Līdzīgi arī dažādu izmeklēšanas komisiju darbība aplūkota galvenokārt saistībā ar konkrētiem sieviešu nodarbinātības jautājumiem. Autore regulāri atsaucas uz komisiju ziņojumiem, kas liecina par to lomu aplūkotajā procesā, taču netiek sniegts vienots un sistemātisks pārskats par šo komisiju izveidi, funkcijām un savstarpējām attiecībām. Tomēr, ņemot vērā grāmatas tapšanas un publicēšanas periodu, kā arī autores profesionālo darbību un viņas izvirzīto mērķi, šādi informācijas trūkumi nebūtu uzskatāmi par darba vērtību mazinošiem. No mūsdienu pētniecības perspektīvas vērtīgi ir autores izmantotie statistiskas dati par sieviešu nodarbinātību civildienestā. Tomēr šie dati salīdzinoši reti tiek analizēti kontekstā ar vīriešu nodarbinātības un atalgojuma rādītājiem. Plašāka salīdzinošā pieeja būtu ļāvusi precīzāk izvērtēt dzimumu nevienlīdzības aspektus valsts pārvaldē.

Astotajā nodaļā aplūkotas trīs sieviešu biogrāfijas: Marija Konstance Smita (*Maria Constance Smith*, ?–?), virsintendente Pasta krājbankas nodaļā, Marianna Harieta Meisone (*Marianne Harriet Mason*, 1845–1932), nabadzīgo aprūpes inspektore (*poor-law inspector*), un Adelaida Andersone, galvenā rūpnīcu inspektore, kuras ieņēma nozīmīgus amatus Lielbritānijas civildienestā. Šīs trīs personas izvēlētas, jo viņu profesionālā darbība reprezentēja sieviešu ieguldījumu Lielbritānijas civildienesta attīstībā. Autore skaidro, ka izraudzītas mūžībā aizgājušas sievietes, jo dzīvo laikabiedru izcelšana varētu radīt subjektivitātes vai nepamatotas priekšrocības iespaidu. Autore sniedz īsas biogrāfiskās ziņas, tomēr nodaļas saturs izstrādāts aprakstoši, trūkst padziļinātas analīzes un kritiska izvērtējuma par šo personu profesionālo devumu un ieguldījumu valsts pārvaldes attīstībā. Netiek dota iespēja izprast, kādus administratīvos uzlabojumus vai darba organizācijas principus šīs sievietes ieviesa. Informācijas ziņā autore vairāk pievērsusies šo sieviešu dzīves posmiem pēc darba valsts pārvaldē.

Vienlaikus tiek minētas šo sieviešu pozitīvās rakstura īpašības, tādēļ nodaļa ir vairāk komplimentāra nekā analītiska.

Darbā nav secinājumu daļas, kas mūsdienu akadēmiskajā praksē tiek uzskatīta par būtisku pētījuma sastāvdaļu, tomēr lasītājs arī šodien spēj identificēt autores galvenās atziņas. Analizējot sieviešu nodarbinātību, autore uzsver, ka sievietēm uzticētie pienākumi tikuši pildīti labā kvalitātē. Līdz ar to darbā netieši iezīmējas secinājums, ka sieviešu ierobežotā pārstāvniecība valsts pārvaldē nebija saistīta ar kompetences vai darba spēju trūkumu. Drīzāk to noteica institucionālie un normatīvie ierobežojumi, kā arī nevienlīdzīgās augstākas izglītības iespējas, jo tā sievietēm kļuva pieejama no 19. gadsimta otrās puses.

Hildas Martindeilas darbs par sieviešu faktoru Lielbritānijas civildienestā atklāj jaunus aspektus sieviešu nodarbinātības vēsturē un valsts pārvaldes attīstības procesos. Darbs nav zaudējis aktualitāti arī mūsdienās. Par to liecina ne tikai tā izmantošana mūsdienu pētījumos,[12] bet arī grāmatas atkārtotā publicēšana 2025. gadā un iekļaušana "*Routledge Library Editions: Women in Society*" grāmatu sērijā. Pētījuma nozīme neaprobežojas tikai ar Lielbritāniju. Tajā aplūkotā problemātika paver pētījumu iespējas citās valstīs, tostarp Latvijā, kur publiskās pārvaldes personālsastāva un ierēdniecības vēsture joprojām ir maz pētīta.

Lielbritānijas un Latvijas pieredzes salīdzinājums atklāj atšķirīgas sieviešu politiskās un profesionālās integrācijas trajektorijas valsts pārvaldē. Lielbritānijā sieviešu iesaiste civildienestā pakāpeniski paplašinājās jau no 19. gadsimta otrās puses, savukārt pilnas vēlēšanu tiesības sievietes ieguva tikai 1928. gadā. Turpretī Latvijā sievietes līdz ar valsts dibināšanu 1918. gadā ieguva gan vēlēšanu tiesības, gan iespēju iesaistīties darbā valsts pārvaldē. Šīs atšķirības rosina jautājumus par sociālajiem un politiskajiem faktoriem, kas noteica sieviešu tiesiskā statusa veidošanos abās valstīs. Valsts pārvaldes personālsastāva pētniecība pieprasa aplūkot arī izglītības faktoru. Lielbritānijā un citviet Eiropā sieviešu pieeja augstākajai izglītībai līdz 19. gadsimta otrajai pusei bija ierobežota, tomēr profesionālai karjerai valsts pārvaldē bija nepieciešama atbilstoša izglītība. Savukārt Latvijas teritorija līdz Pirmajam pasaules karam atradās Krievijas impērijas sastāvā, tādēļ sievietēm bija ierobežota piekļuve augstākai izglītībai, kā arī ārzemēs iegūtā izglītība netika atzīta, tādēļ tas radīja šķēršļus profesionālajai karjerai.[13] Tādēļ

12 Gillian Sutherland (2015). *In Search of the New Woman. Middle Class Women and Work in Britain, 1870–1914*. Cambridge: Cambridge University Press; Catherine Murphy (2011). *"On an equal footing with men?" Women and work at the bbc, 1923–1939*. Doctoral thesis. London: Goldsmiths College University of London; Meta Zimmeck (1984). Strategies and Stratagems for the Employment of Women in the British Civil Service, 1919–1939. *The Historical Journal*, 27 (4), pp. 901–924.

13 Rozīte 2025, 38, 45.

sieviešu izglītība un nodarbinātība valsts pārvaldē veido perspektīvu turpmāko pētījumu virzienu.

Līdzšinējā historiogrāfija liecina, ka sieviešu pārstāvība Latvijas valsts dienestā starpkaru periodā (1918–1940) ir aplūkota fragmentāri un visbiežāk tikai plašāku politiskās vai sociālās vēstures pētījumu kontekstā. Tādējādi Latvijas vēstures zinātnē trūkst šādu nozīmīgu pētījumu, kas atspoguļotu starpkaru Latvijas valsts pārvaldes, tās personālsastāva un citus saistītos jautājumus, lai veidotu izpratni par Latvijas starpkaru perioda sabiedrību un valsti kopumā.

© 2026 Helēna Emerberga, Latvijas Universitāte
Raksts publicēts brīvpieejā saskaņā ar Creative Commons Attiecinājuma-Nekomerciāls 4.0 Starptautisko licenci (CC BY-NC 4.0)
This is an open access article licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC 4.0) (https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)